

БОНЧУК Вікторія,
здобувачка вищої освіти юридичного факультету Хмельницького
університету управління та права імені Леоніда Юзькова

ЕЛЕКТРОННЕ СУДОЧИНСТВО ЯК СКЛАДОВА ЦИФРОВІЗАЦІЇ ПРАВНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Електронне судочинство (підсистема «Електронний суд») є складовою Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (ЄСІТС), яка забезпечує електронний документообіг у судовому процесі. Вона призначена для створення, надсилання, отримання та обміну процесуальними документами в електронній формі між судами, органами системи правосуддя та учасниками судового процесу [1].

Нормативною основою функціонування електронного судочинства є положення Цивільного процесуального кодексу України. Відповідно до частин 1, 4 і 8 статті 14 цього кодексу, у судах запроваджено Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему, яка використовується як засіб електронної комунікації між судом та учасниками процесу. Впровадження цифрових інструментів на законодавчому рівні спрямоване на підвищення зручності, прозорості, відкритості та доступності правосуддя.

Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій значно розширив можливості організації судового процесу. Серед важливих досягнень цифровізації правосуддя варто відзначити створення Єдиного державного реєстру судових рішень, проведення судових засідань у режимі відеоконференції, обов'язкову аудіо- та відеофіксацію судових засідань, онлайн-трансляції судових процесів, а також можливість подання процесуальних документів у електронній формі [2, с. 143].

Практичне впровадження електронного судочинства в Україні активізувалося після ухвалення рішення Вищої ради правосуддя від 17 серпня 2021 року, яким було затверджено «Положення про порядок функціонування

окремих підсистем Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи». Цей нормативний акт визначив організаційні та функціональні засади роботи ключових електронних сервісів судової системи.

З жовтня 2021 року офіційно розпочали роботу три основні підсистеми ЄСІТС: «Електронний кабінет»; «Електронний суд»; підсистема відеоконференцзв'язку. Їх функціонування спрямоване на спрощення комунікації між судом та учасниками процесу, розширення доступу до правосуддя та підвищення ефективності діяльності судових установ шляхом використання сучасних цифрових технологій [3, с. 208].

Основним інструментом доступу до ЄСІТС є Електронний кабінет. За його допомогою користувачі можуть зареєструватися в системі, отримувати процесуальні повідомлення, користуватися іншими підсистемами, оформлювати електронні довіреності та працювати з мобільним застосунком «єСуд».

Підсистема «Електронний суд» надає можливість створювати, подавати та надсилати процесуальні документи і докази в електронній формі. Користувачі можуть також формувати електронні довіреності та використовувати спеціальні інструменти для підготовки документів. У 2021 році в цій системі зареєструвалися 55 183 користувачі, з яких 29 909 приєдналися після її офіційного запуску.

Важливим елементом цифровізації судової системи став мобільний застосунок «єСуд», представлений у травні 2021 року для платформ Android та iOS. Він надає доступ до функцій електронного кабінету, зокрема дозволяє переглядати інформацію про судові справи та процесуальні документи. У 2021 році додаток було завантажено 28 688 разів (16 392 – для Android та 12 296 – для iOS), хоча користувачі відзначали певні технічні недоліки його роботи.

Підсистема відеоконференцзв'язку дозволяє учасникам процесу брати участь у судових засіданнях дистанційно – через електронний кабінет або з використанням обладнання іншого суду. З жовтня 2021 року в цій системі

zareєструвалися 10 097 користувачів, а загалом у 2021 році – 27 555 осіб [4, с. 310-311].

Після запуску окремих підсистем ЄСІТС певні категорії осіб зобов'язані zareєструвати офіційну електронну адресу в системі. До них належать адвокати, нотаріуси, приватні виконавці, арбітражні керуючі, судові експерти, державні органи, органи місцевого самоврядування, а також державні та комунальні підприємства. Після реєстрації такої адреси суд надсилає процесуальні документи виключно в електронній формі через ЄСІТС, а подання документів до суду здійснюється із використанням електронного підпису.

Для входу до електронного кабінету необхідний чинний кваліфікований електронний підпис. Авторизація здійснюється на вебпорталі судової влади шляхом завантаження електронного ключа та введення пароля. Після входу система автоматично заповнює основні дані користувача, а він додає контактну інформацію. Після підтвердження даних реєстрація завершується, і користувач отримує доступ до електронного кабінету, де може відстежувати подані документи та етапи їх розгляду.

Система також дозволяє дистанційно сплачувати судовий збір, оформлювати електронні довіреності та переглядати матеріали судових справ, включаючи процесуальні документи, судові рішення, повідомлення та інформацію про хід розгляду справи [1].

Функціонування електронного судочинства має ряд переваг. Передусім це розширення доступу до правосуддя завдяки можливості дистанційної взаємодії із судом, що зменшує територіальні бар'єри та скорочує часові й фінансові витрати. Важливою перевагою є також цифровізація документообігу, яка сприяє підвищенню ефективності розгляду справ, спрощує обробку і зберігання матеріалів та скорочує строки судового провадження.

Водночас впровадження електронного судочинства супроводжується певними проблемами. Серед них можна виокремити цифрову нерівність

населення, обмежений доступ окремих осіб до сучасних технологій, необхідність забезпечення належного рівня кібербезпеки, недостатнє фінансування технічної інфраструктури судів, а також потребу у підвищенні цифрової компетентності користувачів. Окрім цього, ефективність функціонування системи можуть знижувати технічні недоліки окремих її модулів [5, с. 104-105].

Таким чином, функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи та її електронних сервісів є важливим етапом цифровізації правосуддя. Використання електронних інструментів сприяє підвищенню оперативності обміну інформацією між судом та учасниками процесу, забезпечує більшу прозорість судочинства та розширює доступ до правосуддя в умовах розвитку інформаційно-комунікаційних технологій.

Список використаних джерел:

1. Що таке «Електронний суд» та які переваги його використання для учасників судових справ. URL: https://tem.te.court.gov.ua/sud1915/pres-centr/pres_releases/1423336/ (Дата звернення: 26.03.2026 р.)
2. Бежевець А. М. Електронне судочинство як необхідний елемент цифрової трансформації суспільства та держави. *Інформація і право*. 2020. №4(35). С.142-146.
3. Скочиляс-Павлів О. В. Сучасний стан електронного судочинства в Україні. *Київський часопис права*. 2024. №1. С. 207-212.
4. Горішня А. М. Електронне судочинство України: Сучасний стан та тенденції розвитку. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. Випуск № 06, 2025, частина 1. С. 308-312.
5. Котович І. О. Електронне судочинство в Україні. Чому майже вдалося. Scientific Achievements and Innovations as a Way to Success: XXI International scientific and practical conference (May 1–3, 2024, Vilnius, Lithuania). International Scientific Unity, 2024. С. 103–105.